

Stanovisko Ministerstva vnitra ve věci ztrát a nálezů

Odbor bezpečnostní politiky MV ČR se od počátku roku 2014 zabývá množícími se dotazy týkajícími se problematiky ztrát a nálezů dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“). Vzhledem k tomu, že položené dotazy jsou si v mnohém podobné, rozhodl se odbor bezpečnostní politiky MV ČR na webových stránkách MV zveřejnit stručné shrnutí předmětné problematiky včetně modelových příkladů a seznamu nejčastěji kladených otázek (FAQ) a odpovědí na tyto otázky, který bude průběžně doplňován.

I, Vymezení pojmů

Věc – vše, co je rozdílné od osoby (fyzické, právnické) a co slouží potřebě lidí. Věci lze dělit dle mnoha kritérií. Pro potřeby tohoto výkladu postačí, pokud si věci rozdělíme na věci movité, věci nemovité a zvířata, která mají dle NOZ specifický status (viz níže). Z povahy věci je zřejmé, že nemovitost nelze ztratit, lze ji pouze opustit, a proto se ve stanovisku budeme věnovat pouze nálezu věcí movitých a nálezu zvířat. Dále pro zjednodušení pomineme nález věcí skrytých (např. pokladu) pro něž platí poněkud jiná pravidla, než pro nález movitých věcí a zvířat, s čímž se strážníci obecní policie budou ve své praxi potkávat nejčastěji.

Zvíře – definici nalezneme v **§ 494 NOZ**: *„Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.“*

Nálezce – ten, kdo nalezne věc,

Spolunálezce – opět si pomůžeme citací zákona, který v **§ 1062 NOZ** uvádí, že: *„Nalezne-li nějakou věc několik osob zároveň, jsou oprávněny i zavázány společně a nerozdílně. Spolunálezcem je i ten, kdo věc spatřil a snažil se ji dosíci, třebaže se jí dříve uchopil někdo jiný.“*

II, Obecná ustanovení NOZ

Již v prvním ustanovení věnujícím se nálezu věci, tedy **§ 1051 NOZ**, zákonodárce počítá s tím, že lidé se obecně nezbavují svých věcí bez důvodu a své soukromé vlastnictví si chrání, když stanoví, že: *„Má se za to, že si každý chce podržet své vlastnictví a že nalezená věc není opuštěná. Kdo věc najde, nesmí ji bez dalšího považovat za opuštěnou a přivlastnit si ji.“*

Odlišná situace, kdy vlastník věc úmyslně opustí je upravena v **§ 1045 NOZ**, který stanoví, že: *„Věc, která nikomu nepatří, si každý může přivlastnit, nebrání-li tomu zákon nebo právo jiného na přivlastnění věci. Movitá věc, kterou vlastník opustil, protože ji nechce jako svou držet, nikomu nepatří. Opuštěná nemovitá věc připadá do vlastnictví státu.“*

Pro upřesnění situace, kdy lze věc považovat za opuštěnou nám NOZ dává v **§ 1050** k dispozici zákonnou domněnku, podle které platí, že pokud vlastník nevykonává k movité věci své vlastnické právo po dobu tří let (u nemovitostí po dobu deseti let), má se za to, že věc opustil. Dále **§ 1050 NOZ** stanoví, že bude-li movitá věc, která pro vlastníka měla zřejmě jen nepatrnou hodnotu, zanechána na místě přístupném veřejnosti, považuje se za opuštěnou bez dalšího. Vymezení věcí, které mají pro vlastníka nepatrnou hodnotu, ponechme na budoucí interpretační a aplikační praxi. Pro úplnost je nutné uvést, že dle **§ 1048 NOZ** se domácí zvíře považuje za opuštěné, pokud je z okolností zřejmý vlastníkův úmysl zbavit se zvířete nebo je vyhnat. Totéž platí i o zvířeti v zájmovém chovu (koně, skot, atp.).

III, Nález věci movité

NOZ v **§ 1052** explicitně stanoví, že: *„Ztracenou věc vrátí nálezce tomu, kdo ji ztratil, nebo vlastníkově proti úhradě nutných nákladů a nálezného.“* V druhém odstavci **§ 1052** pak stanoví, že: *„Nelze-li z okolností poznat, komu má být věc vrácena, a nepovažuje-li se věc za opuštěnou, oznámí nálezce bez zbytečného odkladu nález obci, na jejímž území byla nalezena, zpravidla do tří dnů; byla-li však věc nalezena ve veřejné budově nebo ve veřejném dopravním prostředku, odevzdá nálezce nález provozovateli těchto zařízení, který se zachová podle jiných právních předpisů, a není-li jich, postupuje, jako by byl nálezcem.“*

Toto ustanovení pravděpodobně nepotřebuje bližší komentář, nicméně je klíčové pro práci strážníků obecní policie a podle tohoto ustanovení budou strážníci při nálezu věci postupovat. V případech, kdy nálezce odevzdá obecní policii nalezenou věc (o čemž je nutné sepsat úřední záznam), je vhodné, aby obecní policie v případě, že se nepodaří vlastníka nebo držitele nalézt a věc mu odevzdat, věc uschovala a bez zbytečného odkladu oznámila nález obci.

Postup obce je upraven v **§ 1053 - § 1055 NOZ**. Pro práci obecní policie je relevantní zejména **§ 1054 NOZ**, který mimo jiné v prvním odstavci stanoví, že: *„Obec rozhodne, jak bude nalezená věc uschována. Souhlasí-li s tím nálezce či jiná osoba a je-li to vhodné, může obec rozhodnout, že věc bude uschována u této osoby.“* Jelikož je obecní policie orgánem obce dle **§ 1 odst. 1 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii**, může být obcí pověřena k úschově věci (zde bude záležet na konkrétních předpisech obce, které obec vydává ve své samostatné působnosti a dalších okolnostech, které mají vliv na úschovu nálezu – např. místo vhodné pro úschovu).

Otázka nálezného je upravena v **§ 1056 NOZ**, kde je stanoveno, že nálezný činí desetinu ceny nálezu krom mimořádných případů, kdy má nalezená věc hodnotu jen pro toho, kdo ji ztratil a v těchto případech bude nálezný určeno *„podle slušného uvážení“* (ponechme výklad opět budoucí interpretační a aplikační praxi). Dále je stanoveno, že nálezný se přiznává nálezci i tehdy, když lze vlastníka zřejmě poznat

ze znamení na věci, nebo z jiných okolností. Ačkoli to není výslovně uvedeno, rozumí se, že nálezný platí ten, kdo věc ztratil (majitel nebo držitel).

Pro práci obecní policie je podstatné zmínit také **§ 1057 NOZ**, na základě kterého bude moci obec, v případech kdy bude uschovatelem nalezené věci, po uplynutí jednoho roku od vyhlášení nálezu (což je povinností obecního úřadu) s věcí nakládat jako poctivý držitel, v případě nálezu finanční částky bude moci obec peníze a případné výtěžky z nich pouze užívat. Pokud se ten, kdo věc ztratil, nebo vlastník věci, o věc přihlásí v rozmezí od jednoho roku do tří let od vyhlášení nálezu, věc a výtěžek z věci mu budou vydány po zaplacení nálezného a všech nákladů spojených s úschovou věci. Po třech letech od vyhlášení nálezu nabude vlastnické právo k věci buď nálezce, nebo obec, nebo uschovatel, a to v závislosti na tom, kdo bude mít věc u sebe.

Vzpomeňme také **§ 1060 NOZ**, který stanoví, že pokud nálezce prohlásí, že nalezenou věc nabýt nechce, přejdou jeho práva na nabytí věci a na výtěžky z ní obci a obec je v případě uplynutí tříleté vydržecí doby (u movitých věcí) a nabytí vlastnického práva povinna zaplatit nálezci nálezný.

IV, Nález zvířete

Pro nakládání s nalezenými zvířaty platí určité odlišnosti plynoucí z povahy zvířete jako živé bytosti.

V případě nalezení zvířete, u něhož je zjevné, že mělo vlastníka (typicky pes označený čipem nebo známkou, pes s obojkem, atd.), musí nálezce v případech, kdy nebude moci určit, komu zvíře náleží, dle **§ 1058 NOZ** oznámit bez zbytečného odkladu nález obci. V druhém odstavci téhož ustanovení zákonodárce stanovil, že osoba, která zvíře opatruje (nálezce, obecní policie, obcí pověřená osoba) pečuje o zvíře jako řádný hospodář až do doby, kdy se zvířete ujme vlastník.

Další pravidla pro nakládání s nalezenými zvířaty upravuje **§ 1059 NOZ**, který v prvním odstavci stanoví, že: *„Je-li nalezeno zvíře zjevně určené k zájmovému chovu a nepřihlásí-li se o ně nikdo do dvou měsíců od vyhlášení nálezu, nabude k němu nálezce vlastnické právo.“* a v druhém odstavci pak stanoví, že: *„Prohlásí-li nálezce obci, že zvíře nabýt nechce, a svěří-li obec zvíře neodvolatelně osobě, která provozuje útulek pro zvířata, může tato osoba se zvířetem volně nakládat, pokud se o ně nikdo nepřihlásí do čtyř měsíců ode dne, kdy jí bylo zvíře svěřeno. Byl-li nález vyhlášen až po předání zvířete, počne lhůta běžet od vyhlášení nálezu.“*

V, Výjimky z výše uvedeného

V praxi se nejen strážníci obecní policie mohou setkat s nálezem věci, která podléhá jinému právnímu režimu, než jak bylo výše uvedeno.

Typicky půjde například o archeologický nález dle **zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči**, který nebyl učiněn při provádění archeologických výzkumů. O takovém nález musí být učiněno oznámení Archeologickému ústavu nebo nejbližšímu muzeu buď přímo, nebo prostřednictvím obce, v jejímž územním obvodu k archeologickému nález došlo.

Dalším příkladem je nález dokladů, zbraní, munice nebo výbušnin dle **zákona č. 119/2002 Sb., o zbraních**. Dle **§ 68** tohoto zákona má nálezce povinnost nález odevzdat policii nebo orgánu místní samosprávy, který jej předá nejbližšímu útvaru policie, případně má nálezce povinnost tento nález výše uvedeným subjektům neprodleně oznámit. Nalezené zbraně, střelivo, munice nebo výbušnina připadají poté do vlastnictví státu, nepřihlásí-li se jejich vlastník ve lhůtě 6 měsíců od jejich uložení.

VI, Modelové příklady

1, Strážník nalezne peněženku s doklady – strážník kontaktuje majitele, peněženku mu odevzdá, sepíše o tom úřední záznam a odevzdání peněženky si nechá potvrdit. V případě nalezených osobních dokladů řešení situace už tak přímočaré není a ani nemůže být; podle našeho názoru by v této situaci měl strážník odevzdat doklady vždy obci (např. příslušnému pracovišti obecního úřadu), neboť na místě obvykle nelze s určitostí zjistit, zda se jedná o doklady ztracené nebo odcizené, zda s nimi bylo či nebylo neoprávněně manipulováno/nakládáno, resp. zda nebyly zneužity, důsledkem čehož osobě, které je pozbyla, mohla vzniknout škoda nebo nemajetková újma. Pokud by došlo ke zneužití osobních dokladů, jednalo by se rovněž o důkazní materiál pro případné další řízení.

V této souvislosti připomínáme dikci § 15 odst. 1 zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů (obdobně § 33 odst. 1 zákona o cestovních dokladech), kdy každý, kdo nalezne cizí občanský průkaz, potvrzení o občanském průkazu, potvrzení o změně místa trvalého pobytu nebo potvrzení o změně údajů zapisovaných do občanského průkazu, je povinen je odevzdat neprodleně kterémukoliv obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností nebo matričnímu úřadu anebo policii. Stejnou povinnost má i občan, který ohlásil ztrátu nebo odcizení svého občanského průkazu, jestliže dosavadní občanský průkaz nalezne nebo jej získá zpět jinak.

Jako další podpůrný argument pro naše tvrzení uvádíme, že zákon stanoví osobám, které z různých důvodů pozbyly osobní doklady určité následné povinnosti (nejenom oznamovací) a určuje postup správních úřadů. K prokázání určitých skutečností na straně žadatele o vydání nového dokladu, k procesnímu postupu správních úřadů (např. zastavení řízení o vydání nového občanského průkazu) apod. pak tyto osoby budou nuceny prokázat určité skutečnosti, k čemuž jim poslouží potvrzení či jiné listinné důkazy vydané obcí, u níž byl nález uložen.

2, strážník nalezne peněženku bez dokladů – jelikož strážník nebude moci spolehlivě určit majitele/držitele, peněženku uschová, informuje o nálezu obec, která určí, jak bude peněženka uschována,

3, na služebnu obecní policie donese občan peněženku s doklady – strážník sepíše úřední záznam a převzetí peněženky a dále postupuje stejně jako v případě ad 1,

4, na služebnu obecní policie donese občan peněženku bez dokladů – strážník sepíše úřední záznam o převzetí peněženky a dále postupuje stejně jako v případě ad 2,

5, strážník nalezne psa označeného známkou (čipem) – strážník kontaktuje majitele, případně vyhledá majitele psa v odpovídajícím informačním systému a psa majiteli předá, sepíše úřední záznam a předání psa si nechá podpisem stvrdit,

6, strážník nalezne psa neoznačeného známkou (čipem) – strážník nález oznámí obci, v případech, kdy obec nemá smlouvu s útulkem o umístování nalezených psů, a obecní policie není sama provozovatelem útulku, rozhodne obec o umístění zvířete

(ideálně uzavře smlouvu s nejbližším útulkem o umístění psa, v některých případech může psa na základě dohody umístit také u fyzické osoby, která má vhodné podmínky pro zaopatření nalezeného zvířete).

7, strážník nalezne platební prostředek (kartu, šekovou knížku, apod.) – strážník o nález informuje obec, která rozhodne, jak bude platební prostředek uschován. Jelikož z uvedených údajů nebude pravděpodobně možné určit majitele/držitele platebního prostředku, nejhospodárnější bude sepsat úřední záznam a proti podpisu odevzdat platební prostředek vydávající finanční instituci (u karet to lze zpravidla poznat na základě designu).

FAQ (nejčastěji pokládané otázky):

1, „Může městská policie převzít nález a za jakých podmínek?“

Ano, může. Obecní policie je orgánem obce. NOZ stanoví, že pokud nelze určit majitele nalezené věci, předá nálezce nalezenou věc obci. NOZ nijak blíže nespecifikuje, kterému orgánu obce má nálezce věc předat, proto je možné a v mnoha případech také praktické, aby byl nález předán obecní policii.

2, „Musí přijmout městská policie nález věci od občana (např. osobní doklady /OP,CP/, peněženky apod.)?“

NOZ nespecifikuje, kterému orgánu obce má nálezce věc předat, tedy je možné, že nálezce odevzdá věc obecní policii. Je nepřípustné, aby poctivý nálezce sám a na vlastní náklady zjišťoval, který orgán obce je pověřený v této věci, proto je nutné, aby obecní policie nalezenou věc přijala.

3, „Lze považovat obsah „schránky důvěry“, jako způsob oznámení obci či předání nalezené věci obci?“

V případech kdy jsou věci nalezeny ve „schránce důvěry“ je efektivní, aby obecní policie postupovala dále tak, jako by byla sama nálezcem věci – oznámila nález obci a dále postupovala dle místních zvyklostí (např. věc uložila do úschovy).

4, „Připravuje MV ČR metodický manuál k problematice nového občanského zákoníku v těch částech, které souvisí nějakým způsobem s praktickou činností městské policie (viz problematika v dotazu, odchyty zvířat, hluk, sousedské spory apod., obdoba materiálu pod názvem „Správní řád a obecní policie“)“

MV ČR zatím neplánuje vydat manuál. Vzhledem k množícím se dotazům týkajícím se NOZ bude MV ČR pravidelně rozšiřovat webové stránky o konkrétní případy z praxe a jejich řešení.

5, „Pokud někdo přijde odevzdat nějakou věc: např. peněženku s hotovostí, doklady, psa či jinou věc, tak komu ji může předat a jak správně s těmito věcmi nakládat?“

NOZ stanoví obci povinnost rozhodnout, jak bude věc uschována. Pokud by nálezce odmítl uschovat věc u sebe, nebo by to s přihlédnutím k okolnostem nebylo vhodné, obec věc uschová nejčastěji v soudní úschově (nebo jiným vhodným způsobem). Obecní policie je orgánem obce, a protože NOZ nevymezuje, komu (kterému orgánu) v obci má nálezce nalezenou věc předat, je obecní policie oprávněna nález převzít a uschovat nebo v případě, že například interní akt řízení obce stanoví, že ve věci nálezů je dána příslušnost konkrétnímu (jinému) orgánu obce, poučit nálezce, kde je možno nález odevzdat (k nálezů osobních dokladů viz výše)..

6, „Musí obec určit nějakého pracovníka úřadu a nebo může i strážníka?“

Obec může úschovou pověřit jakýkoli orgán obce, tudíž i strážníka obecní policie. Zde je nutné uvést, že dle výkladu příslušného ustanovení (§ 1054 NOZ) legislativním odborem Ministerstva spravedlnosti, strážník (nebo jiný zaměstnanec obce) nemá povinnost poskytnout obci prostory (např. vlastní obydlí) k tomu, aby

obec zabezpečila úschovu nálezu. Strážník (nebo jiný zaměstnanec obce), by dle stanoviska Ministerstva vnitra musel s úschovou souhlasit a také by taková úschova musela být objektivně vhodná a uskutečnitelná.

7, „Pokud bude určen nějaký pracovník úřadu a bude nepřítomen a nebo bude po pracovní době, tak může nález odevzdat na OP a OP opět určenému pracovníkovi?“
Ano, výše uvedený postup se jeví jako nejvhodnější.

Mgr. Milena Bačková
vedoucí oddělení
v.r.